

Lotr – šibeničník – budižkničema

Postava otroka v římské komedii

Tiber Island

Capitoline

**Forum
Boarium**

Port

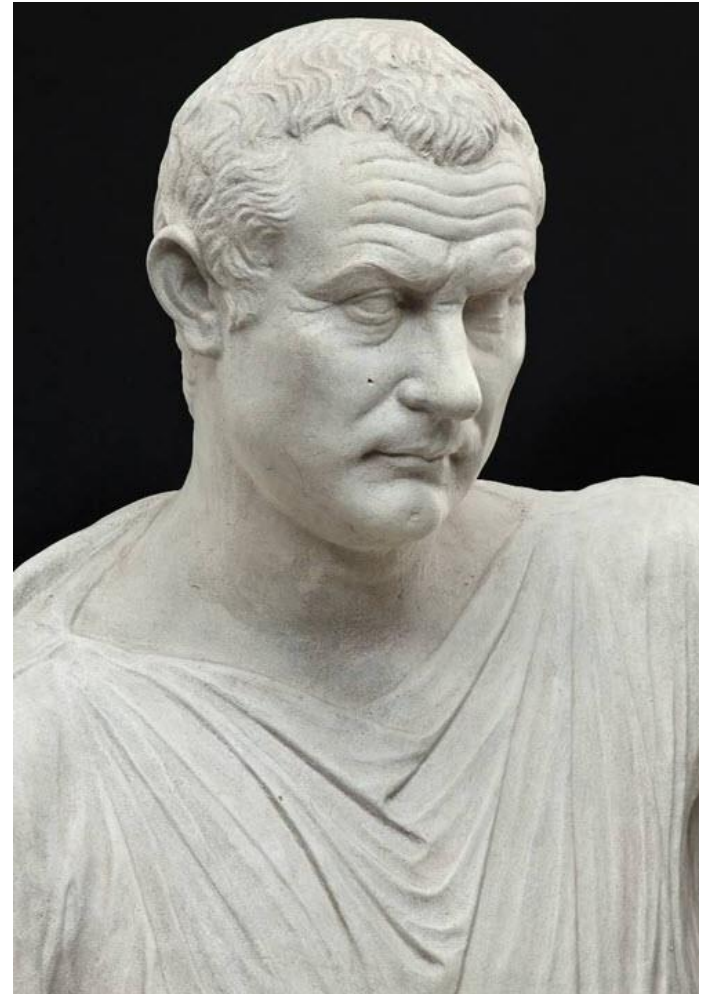
Palatine

Aventine

**Circus
Maximus**

Titus Maccius PLAUTUS

- 2. pol. 3. stol. př. n. l.
- 21 dochovaných komedií
- masky
- hráli jen muži
- typizované postavy:
mladík, otrok, otec, kuplíř,
voják, dívka, stařec, **otrok**

Boves vetulos [...] plostrum vetus, ferramenta vetera, servum senem, servum morbosum [...] vendat.

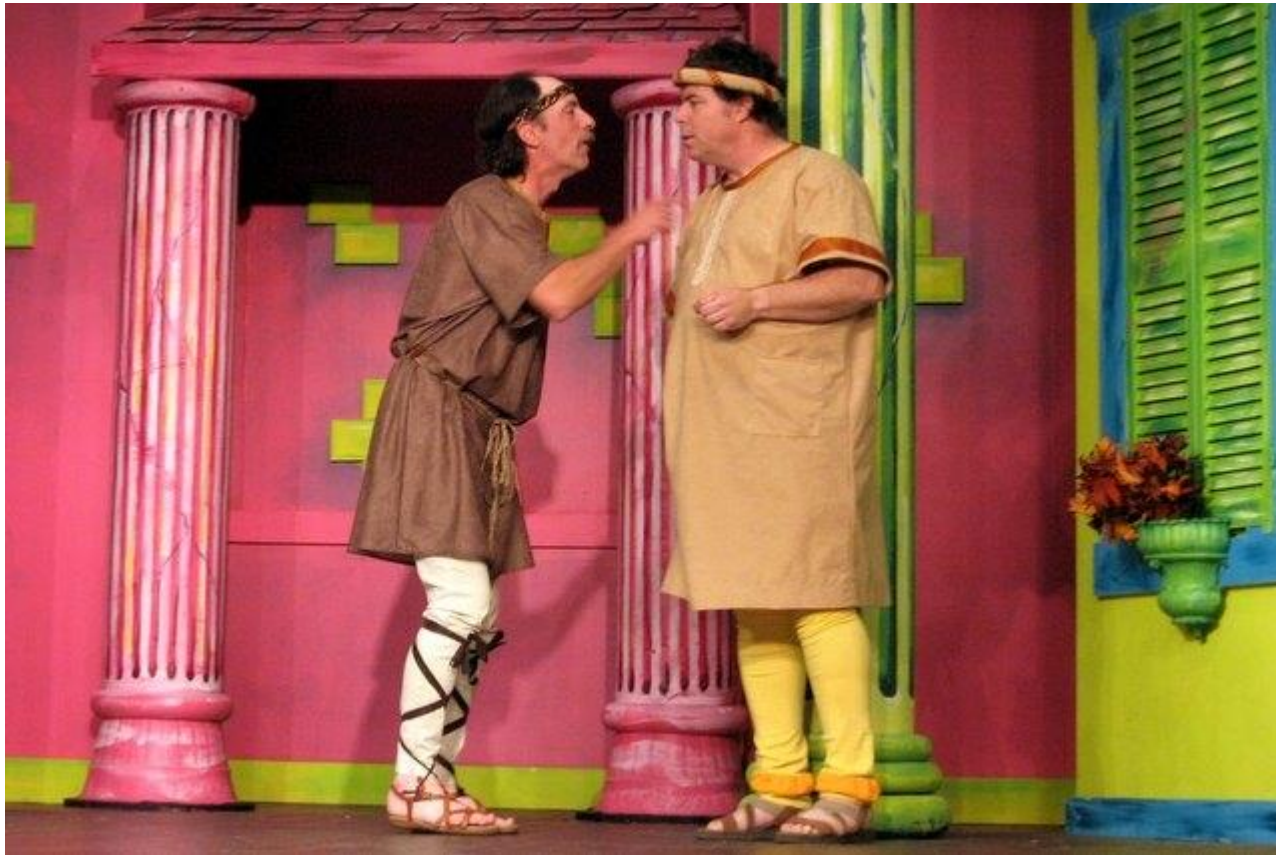
Když vůl zestárne, prodej ho, stejně tak prodej starý vůz, železné nástroje, starého nebo nemocného otroka.

Cato Maior, *De agricultura* 2

SERVUS CALLIDUS x PODVEDENÝ OTROK

Tak mám podezření, že vy máte podezření,
že jsem tu teď nasliboval hory doly,
jen abych vás pobavil – protože to mám v popisu práce –
a že nesplním, co jsem slíbil.

Ale to se pletete. To je jistý.

Co není jistý, je, jak to udělám. Ale nějak to udělám, to jistý je. Určitě se na scéně
objeví někdo nový,

kdo mi přinese nějaký nový nápad.

A pokud ne, tak po něm určitě přijde někdo další, kdo jo.

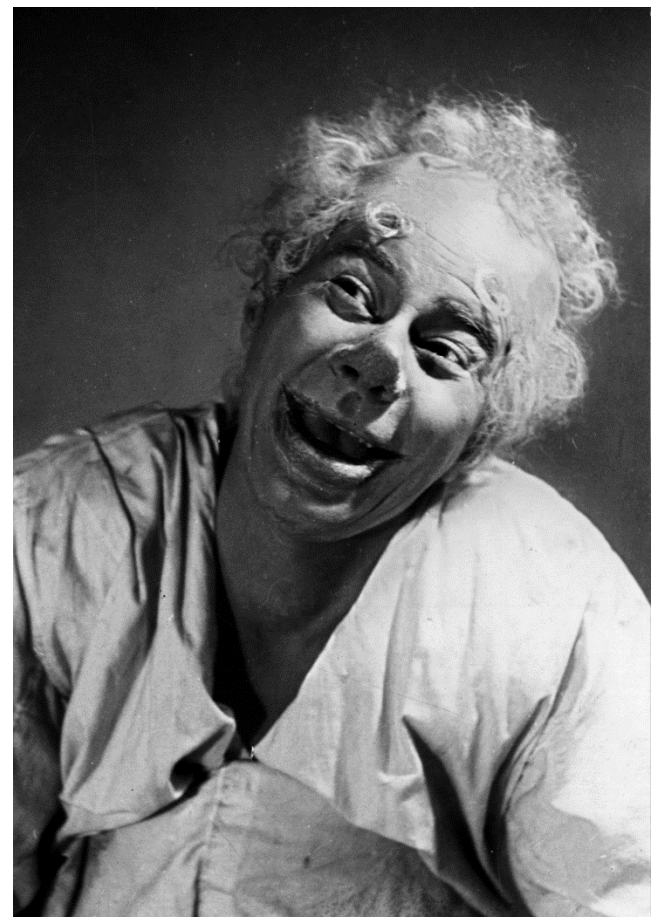
Teď si na chvíli skočím dovnitř

a pěkně si to všechno srovnám v těch svých
mozkových závitech.

Ale hned se vrátím, nebojte, nenechám vás čekat dlouho.

Mezitím vám snad přijde vhod trocha hudby.

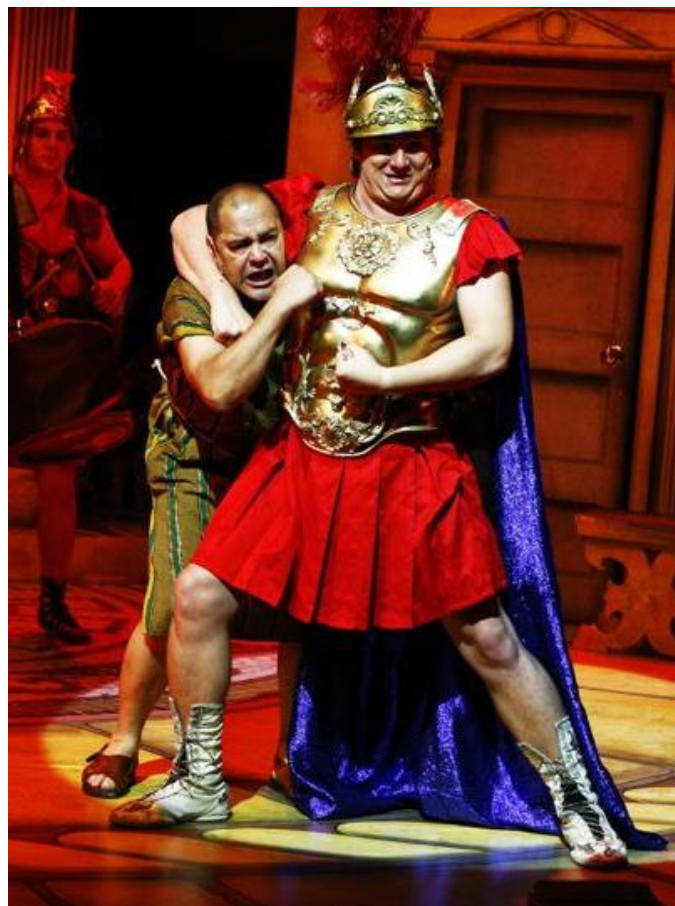
Plautus, *Pseudolus*

Senex (starý muž)

Miles gloriosus (chlubivý voják)

Leno (Kuplíř)

facetis fabricis et doctis dolis – fikanými podfuky a obmyslnými lstmi

Výborně – soused Fiškus jde zrovna vhod ven z domu. Prozatím se stáhnou sem **do zálohy**. Svolám v duchu **válečnou radu**. Neztratím s ním ani slovo, než budu vědět, kudy z bryndy ven!

Mostellaria, přel. Pokorný

Tak, v hlavě bych měl
sešikovány své síly a dvojí či trojí lest,
a uličnictví, že kde se jen setkám s nepřítelem, [...]
zvítězím snadno a ještě svou prolhaností
něco si ukořistím. Nejdříve tedy
tenhle Ballio. Pozor jen!
Tu jeho tvrz musím dobýt
a ještě dnes! A nejdřív ji.
Když padne, [...] tak znovu vyrazím a zkusím u huby
Vzít toho starého rachotu u nás!
Když i ten padne, nahrabeme si,
Že už to v kapsách kapánek vydá!

Pseudolus, přel. Šrámek

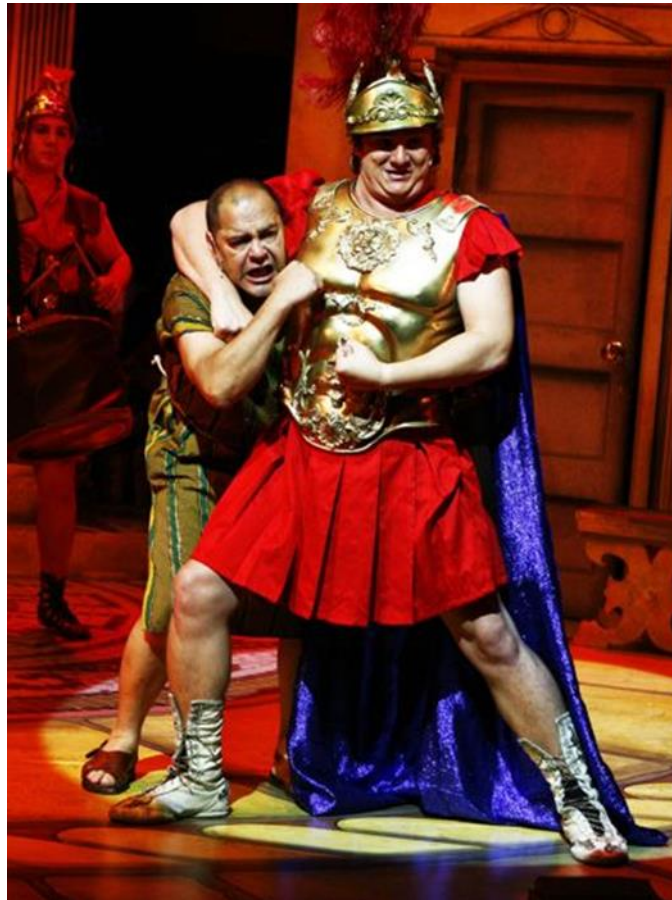
BAMBULUS: Čert vzal dluh a flámy!
Ale že já tu sloužil pro legraci
otroku –!

ŠTIPKA To se povedlo a to mě
ze všeho nejvíc hřeje. Ve svých letech,
plesnivče, bys už dávno mohl mít rozum!

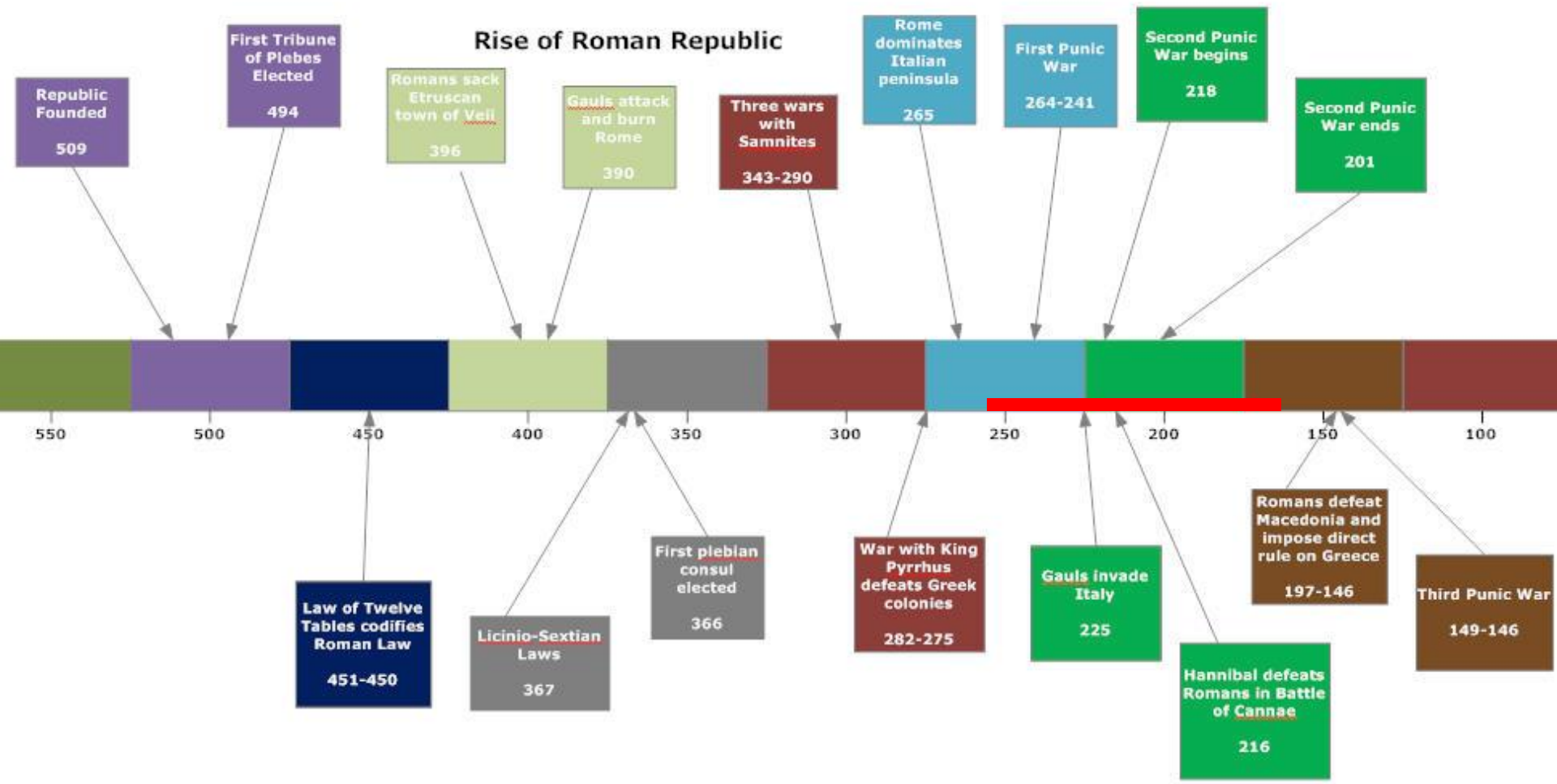
Mostellaria, přel. Pokorný

Miles gloriosus (chlubivý voják)

Rise of Roman Republic

CHLEBOHRYZ Tu stojí v stínu muže smělého
a nejšťastnějšího, jenž krásným je jak král.
A rvát se dovede! Ach, bozi, Mars
by, myslím, zalezl sám před tvou odvahou.

HRADOBOR Což jsem tě nezachránil na Okurčí pláni [...]?
CHLEBOHRYZ Už si vzpomínám! Když pluky rozbil jsi jen kýchnutím
jak vítr listí v lese roznese [...].

HRADOBOR Á, to nic nebylo.
CHLEBOHRYZ Nic proti tomu, při Herkulovi,
cos nikdy nevykonal. Najdete-li mi
jen o chlup nestydatějšího drzouna
a lháře, lotra, hubu plechovou –
jsem váš a otročit vám budu do smrti [...].
A tenkrát v Indii,
jak slonovi jsi loket přerazil –

HRADOBOR Co, loket?
CHLEBOHRYZ Ne, pane, odpusť, nohu!
HRADOBOR A to jsem se jen trochu ohnal rukou.
CHLEBOHRYZ Však bys byl jinak – rozpřáhnout se víc –
svou pěstí břicho, střeva rozmačkal
a rozbil kosti – tomu slonovi.

HRADBOR Už o tom nemluv...

Chlubivý voják, přel. V. Šrámek

TRACHALIO Já znám majitele toho vaku.
GRIPUS A co?
TRACHALIO Víím, jak se ztratil.
GRIPUS A já zase víím, jak se našel. Znáím toho, kdo ho našel, ergo kladívko znám taky majitele vaku. Já znám toho současného, ty znáš toho předešlého.
TRACHALIO Nevzdáš se toho, ani když přijde pravý majitel?
GRIPUS Pravý majitel? Neblázní! Vylovil jsem to já a tak je to moje!
TRACHALIO Opravdu?
GRIPUS Můžeš říct o rybě, která plave v moři, že je má? Ne! Mé jsou ty, které chytím. Ty mám za své, nikdo jiný na ně nemá nárok a nemůže očekávat, že se s ním o ně budu dělit. Prodám je na trhu, jako kdyby to byli moji otroci.
TRACHALIO A čím je moře?
GRIPUS Moře patří všem.
TRACHALIO Souhlasím, tím spíše se mi zdá, že ten vak taky patří všem, když se našel v moři, které patří všem.
GRIPUS Ty nemravo! Kdyby platilo, co říkáš, rybáři by museli pojit hladem. Kdyby donesli ryby do tržnice, nikdo by je nekoupil a každý by chtěl svůj podíl, protože byly ulovené v moři, které patří všem.
TRACHALIO Ty nestydo! Copak můžeš srovnávat vak s rybou? Zdá se ti snad, že je to totéž?
GRIPUS Ovšemže vak je ryba. Já jsem rybář, já to musím vědět. Moc často se tu nechytí, to je takový druh, co táhne ke břehu jenom zřídka. Třída: měkkoploutví, čeled': treskovití.

Adolescens amans (zamilovaný mladík)

PSEUDOLUS Už kolikátý den je jako bez duše!
Proboha, vzmuž se, tak se nechovají chlapi!
Kdybych jen věděl, co tě tolik trápí,
ty ale mlčíš zarytě jak rýč...
A věř mi, pane, vždyť to není lidské –
za trápením tvým stojí Venuše,
či v samé podstatě je venerické?

KALIDORUS Hubí mne láska, láska, Pseudole!

PSEUDOLUS I to se někdy, mladý pane, stává,
jestli však z kohoutku ti odkapává,
snad rozumíš mně, tady, při dole,
pak je to, sakra, doopravdy malér. [...]

KALIDORUS Přečti si tohle, potom pochopíš.

PSEUDOLUS Co je to, parte? Nebo spíš
pozdávka na – Či dopis cenný?
A proč je celý pomočený?

KALIDORUS Slzami skropil jsem to psaní.

PSEUDOLUS Hle, litera a druhá na ni
v jakési nečitelné něze
docela bez ostychu leze.
Chtějí mít asi spolu děti. [...]

KALIDORUS Přestaň se posmívat a čti!

Saturnálie

LEONIDA Chytň mě za uši, krasavice, a přitiskni svoje rtíky na má ústa!
ARGYRIPPUS Cože, chceš políbení od mé milé, ty vypráskanče?
LEONIDA No a? Co je na tom zlého?

Oslovská komedie, přel. EP

SIMO Počítám si teď na Pseudola – sám mu dám dvacet zlaťáků, které jsem mu slíbil provede-li tu věc. Je to vychytralý, obratný, prohnaný člověk – ten by napálil samotného **Odyssea!**

Pseudolus, přel. Martínek

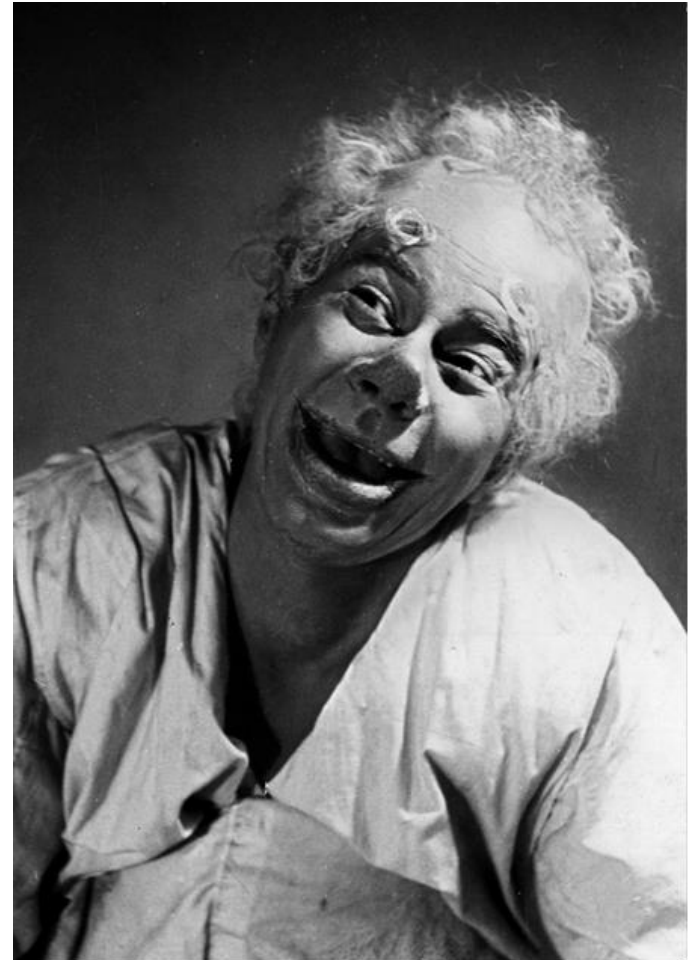
SIMO Když vykonáš ty skutky, jak se vychloubáš,
pak **Agathokla krále** předčíš zdatností.
Když neprovedeš, co mi brání, abych hned
tě do mlýnice schoval?

Pseudolus, přel. J. L. Čapek

ARGYRIPPUS Dej mi moje peníze!
LIBANUS No, když mi postavíš sochu a oltář a obětuješ mi vola, tak by se o tom snad dalo uvažovat...

Oslovská komedie, přel. EP

Lišák Pseudolus, 1942

SKAPINO: Abych vám, pane, pravdu řekl, ono je na světě velmi málo věcí, které bych zdárně nezmohl, když se mi zamane do nich vložit. Dobré nebe mě bez pochyby ráčilo obdařit dosti bystrým duchem, kterého je třeba ke všelijakým těm vtipným nápadům, důmyslným kouskům, kterým sprostí nevědomci říkají taškářství. Mohu beze všeho chvástání prohlásit, že sotva kdo kdy viděl člověka, který by byl v chytrý tazích a tůčkách obratnější, který by v tom vznešeném umění dosáhl větší slávy než já.

Molière, *Scapinova šibalství*

